

Харківська академія неперервної освіти

Кафедра методики дошкільної та початкової освіти

Секція розвивального навчання

Центр громадянського виховання

СВІТ ДОШКІЛЛЯ: ЗАПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ

*Методичний poradник для вихователів
дошкільних навчальних закладів*

Харків
2015

ББК 74.10
УДК 372
С 91

Рекомендовано методичною радою
Харківської академії неперервної освіти
Протокол № 1 від 21.05.2015 р.

За загальною редакцією Л.Д. Покроєвої, ректора Харківської академії неперервної освіти, кандидата педагогічних наук, доцента

Рецензенти:

Капустіна Н.О., методист Центру громадянського виховання Харківської академії неперервної освіти;

Кащук В.В., завідувач Комунального закладу «Дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 51 комбінованого типу Харківської міської ради»

Автори-укладачі:

Безрук Г.А., Заліська О.М., Коваль О.А., Коченгіна М.В., Кугуєнко Н.Ф., Лященко В.М., Остапенко А.С., Сосницька Н.П., Ярмонова Н.С.

Світ дошкілля: запитання та відповіді: методичний порадник для вихователів дошкільних навчальних закладів / за загальною редакцією Л.Д. Покроєвої. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2015. – 120 с.

Методичний порадник «Світ дошкілля: запитання та відповіді» створено для надання допомоги з актуальних питань методики дошкільної освіти слухачам курсів підвищення кваліфікації за напрямами: «Вихователі дошкільних навчальних закладів», «Вихователі-методисти», «Завідувачі дошкільних навчальних закладів».

У пораднику наводяться конкретні рекомендації з реалізації освітніх ліній Базового компонента дошкільної освіти (нової редакції).

© Харківська академія неперервної освіти

Зміст

Умовні позначки	5
Вступ	6
Розділ I. Актуальні питання організаційно-методичного супроводу реалізації освітніх ліній Базового компонента дошкільної освіти (нової редакції)	7
Які можна обирати форми роботи з мовленнєвого розвитку дітей, види мовленнєвих занять	7
Які традиційні та інноваційні методи та прийоми використовують на заняттях із мовленнєвого розвитку	12
Як побудувати заняття з мовленнєвого розвитку за комунікативно-діяльнісною технологією навчання мови, розвитку мовлення та мовленнєвого спілкування дітей дошкільного віку	18
Які методики мовленнєвого розвитку дошкільників з використанням елементів розвивального навчання є актуальними в умовах сьогодення. Як навчити дітей старшого дошкільного віку складати тексти-роздуми	23
Які існують інноваційні підходи до навчання елементів грамоти старших дошкільників	32
Які авторські методики навчання дошкільників елементів грамоти використовуються в навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу	39
Як підготувати дошкільників до навчання елементів грамоти	45
Як організувати роботу з формування звукової культури мовлення дошкільників	50
Як допомогти дитині в опануванні змісту освітньої лінії «Мовлення дитини» Базового компонента дошкільної освіти (поради щодо розвитку української мови як державної в умовах білінгвізму)	53
Шляхи здійснення взаємозв'язку в роботі вихователя та вчителя-логопеда	56
Якими є актуальні підходи до формування логіко-математичної компетентності	60

Як використовувати репродукції картин для художньо-естетичного, мовленнєвого та творчого розвитку дошкільників	65
Які методи та прийоми формування компетентностей дитини в літературній діяльності використовують на заняттях із художньо-естетичного розвитку (художня література)	74
Як проводити заняття з використанням краєзнавчого матеріалу	77
Як формувати екологічну компетентність дошкільників	82
Розділ II. Загальні підходи до організації життєдіяльності дітей у дошкільному навчальному закладі та вдома	87
Як зберегти та зміцнити здоров'я дитини	87
Як організувати трудову діяльність дітей дошкільного віку	92
Як правильно організувати роботу з дітьми 5-річного віку	95
Як взаємодіяти з емоційно дезадаптованими дітьми	102
Рекомендації щодо створення основ психологічного комфорту для дитини	110
Шляхи взаємодії сім'ї та дошкільного навчального закладу	114
Розділ III. Самодіагностика	119
«Перевіряю себе»: запитання та завдання для самоконтролю	119

під час навчання дітей дошкільного віку української мови.

- ? ✎** 2. Доберіть в літературі та проведіть з колегами п'ять народних українських і п'ять рухливих ігор.
- ? ✎*** 3. Розробіть тексти та проведіть з колегами дидактичні ігри та дидактичні вправи з розвитку українського мовлення для дітей різних вікових груп (з фонетики, лексики, граматики, зв'язного мовлення).

Інформаційні джерела

1. Богуш А. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: підручник / А. Богуш. – 2-ге видання, доповнене і перероблене – К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. – 440 с.

Шляхи здійснення взаємозв'язку в роботі вихователя та вчителя-логопеда

☛ Яка кількість дітей Вашої групи потребує допомоги вчителя-логопеда?

□ Дошкільний вік – це період пізнання світу, період усвідомленого його сприйняття, практичного виходу дитини в життя.

Основна мета навчання дошкільника – це забезпечення різностороннього його розвитку. У дошкільній освіті постійно підвищуються вимоги до якості навчання, морального виховання, посилюється увага до національно-патріотичного та трудового виховання. З іншого боку, ця мета визначається завданнями фізичного, розумового, мовного та психічного розвитку в їх тісній взаємодії.

У дітей у дошкільному віці з особливою силою зростає зацікавленість до людських відносин, до явищ суспільного життя. Наше століття – століття великого потоку інформації, розвитку

інформаційно-комунікаційних технологій, розширення медіа-простору. Усе це є спрямовуючим фактором соціальної активності дошкільника. Але саме педагоги визначають словник і примірний об'єм знань, тобто керують єдиним розвитком почуттів, мови та мислення.

На жаль, з кожним роком у дошкільних навчальних закладах збільшується кількість дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Для таких дітей характерною є пізня поява мовлення. Словник цих дітей бідний, розпливчатий, нечіткий, неточний. Фраза неповна, граматично неправильна. Сильною мірою в них виявлено порушення вимови. Дуже часті порушення складової структури слів і структури побудови складу. Вони не здатні помітити подібність і різницю звукового складу слова. Поряд із цими недоліками підсилюється картина психічного недорозвинення. Так, у багатьох дітей знижена працездатність, пам'ять, послаблена увага, а особливо важко дається переключення уваги. У процесі обстеження виявляється уповільненість мислення, інертність і відставання від норми. Тому з перших днів перебування таких дітей у групі вчитель-логопед із вихователем повинні визначити задачі навчання й виховання таких дітей. На основі аналізу матеріалів обстеження, зафіксованих у мовних картках, і з урахуванням матеріалів обстеження вихователем з інших розділів програми складається перспективний план. Лексичні теми на кожен місяць року обговорюються та плануються педагогами разом.

Головною задачею в групах старшого дошкільного віку є формування у дітей зв'язного мовлення. У цей період навчання потрібно прагнути виправити недоліки вимови, розвивати фонематичний слух, підвести дітей до аналізу та синтезу складів і слів. Важливо також проводити конкретну роботу з розширення й уточнення словника, з навчання правильного складання речень, поширення їх означеннями, однорідними членами. Протягом усього періоду навчання потрібно керуватися принципами розміщення тем програми у визначеному порядку та концентрації розміщення матеріалу навколо цих програмових тем. Наприклад, під час вивчення теми «Одяг» учитель-логопед із вихователем повинен вивчати матеріал у такому взаємозв'язку: вихователем у словнику дітей закріплюються, з'ясовуються назви предметів

одягу, а вчителем-логопедом паралельно ці назви одягу включаються у словосполучення, складаються з ними речення. І навпаки, коли діти засвоїли граматичні форми назв предметів одягу на логопедичних заняттях, вихователь закріплює їх у грі та під час режимних моментів.

На своєму занятті вчитель-логопед учить дітей переосмислювати слова-дії (дієслова з префіксами) у порівнянні, у співставленні. Тісний взаємозв'язок учителя-логопеда в роботі з вихователем полягає в тому, що вихователь закріплює ці поняття в життєвих побутових ситуаціях у процесі виконанні дій (надягнути, одягнути, зняти, повісити, просушити та ін.). Таким чином створюються умови для багаторазового повторення на заняттях і поза ними. Крім того, спілкування під час спільної діяльності – це своєрідна школа практики, у результаті якої дитина навчається, засвоює слова-дії з префіксами, дізнається зміст нових для неї слів. У процесі навчання дитина самостійно знаходить у порівнянні однакову частину в слові-дії. Потім знаходить різницю у слові-дії з додаванням частин (префіксів на початку слова). Таке навчання дає можливість дошкільнику вміти висловлювати свої думки, у нього пробуджується ініціативність мислення. Сам процес змістовних відтінків слова розвиває реалістичне мислення дітей, активно захоплюючи їх у країну цікавих і прекрасних знань про оточуючий світ.

Слід підкреслити всю переконливість використання натуральних предметів і об'єктів оточуючої дійсності в роботі з дітьми з недорозвиненням мовлення. Тільки тоді, коли дитина розгляне, доторкнеться до предмета, зробить із ним дію, а потім ще декілька різних дій, тоді в неї сформується уявлення й усвідомлений перехід від відчуття до операцій мислення. При обладнанні занять натуральними предметами в дітей буде виявлятися активна допитливість, зацікавленість у діяльності, емоційна цікавість до результатів своєї роботи.

Усі види роботи проводяться вчителем-логопедом і вихователем паралельно, хоча викладаємо їх послідовно. Під час попереднього обговорення педагогами теми та вибору різних видів занять визначається їх послідовність і на одне заняття планується 2-3 завдання.

Розглянемо це на наведеній нижче схемі занять за темою «Одяг».

Тема: «Одяг»

	Вихователь	Учитель-логопед
Словникова робота	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знайомство дітей із предметами одягу. 2. Спостереження і висновки про призначення одягу. 3. Закріплення назв одягу під час режимних моментів (одягання, роздягання). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Засвоєння назв одягу та його деталей. 2. Слова <i>надягнути, одягнути</i>, змістовне їх розрізнення та правильне вживання. 3. Засвоєння дієслів-антонімів. 4. Засвоєння слів із зменшено-пестливими суфіксами.
Формування граматичних категорій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дидактичні ігри типу «Одягни ляльку» та ін.. 2. Ігри. Тема «Сезонний одяг». 3. Гра «Магазин» («Одяг»). Практичне заняття за темою «Допоможи товаришу». 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Утворення однини та множини іменників. 2. Практичне засвоєння іменників у родовому відмінку множини. 3. Вживання присвійних займенників: <i>мій, моя, моє, мої</i>. 4. Вживання правильних відмінкових закінчень при називанні предметів одягу. 5. Узгодження прикметників з іменниками в роді, числі, відмінку. 6. Утворення відносних прикметників (<i>ситцеве, пухове, шерстяне</i> та ін.).
Розвиток зв'язного мовлення	<ol style="list-style-type: none"> 1. Екскурсія в ательє. 2. Читання оповідання «Моє нове плаття» (тема «Одяг»). 3. Дидактична гра «Шисмо самі». 4. Бесіда на тему «Одяг». 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Навчання переказу прочитаного оповідання. 2. Навчання розповіді (після екскурсії в ательє). 3. Навчання складання описових розповідей.

За такою ж схемою можна планувати роботу й за будь-якою іншою темою, що відповідає програмі навчання та виховання дітей дошкільного віку.

Вихователь усім змістом своєї роботи забезпечує повне практичне знайомство з предметами, з використанням їх у побуті за призначенням. *Учитель-логопед* на своїх заняттях поглиблює словникову роботу, формує у дітей засвоєння лексично-граматичних категорій, а в ході спеціальних вправ забезпечує їх свідоме застосування у мовному спілкуванні.

Діти з недорозвиненням мовлення змішують дієслова з префіксами, подібними за зовнішніми ознаками, наприклад, замість *приклеює* говорять «маже», замість *вирізає* – «рве», «ріже», тобто вживають одну-дві форми дієслова, а утворити дієслова з додатковими діями їм важко. Так, наприклад, під час вивчення теми «Засвоєння значення слова-дії з префіксами» виникають труднощі в поясненні поняття про зміну слова за допомогою префікса, а також зміни слова залежно від положення об'єкта в просторі відносно інших предметів.

Пояснення вчителя-логопеда буде залежати від того, як дитина засвоїла матеріал. У даному випадку доречно, пояснюючи, використовувати слова-синоніми й антоніми.

Учитель-логопед і вихователь повинні працювати в тісному контакті. Від такої спільної роботи залежить успіх навчання дітей із порушенням мовлення.

Запитання для самоконтролю:

- ? ** 1. Чому важливою умовою успішного виправлення вад мовлення в дітей дошкільного мовлення є тісна співпраця вихователі та вчителя-логопеда?

Інформаційні джерела

1. Вороніна Т. Логопедична робота у дитячому садку / Т. Вороніна, Т. Стеценко, М. Мосієнко. – Київ: Шкільний світ, – 2011. – 120 с.

Якими є актуальні підходи до формування логіко-математичної компетентності

 Які ігрові методи Ви використовуєте для формування логіко-математичної компетентності дошкільників?

 Складові логіко-математичної компетентності дошкільника: класифікація геометричних фігур, предметів, множин; серіація за величиною, масою, об'ємом, розташуванням